

Daivis Petraitis

*Krašto apsaugos ministerija***

Naujasis karinis Rusijos veidas

Iš pradžių dauguma ekspertų 2008 m. Rusijos gynybos ministerijos pradėtą karinę reformą laikė eiline, nesėkmei pasmerкта politinės vadovybės avantiūra. Tada daugelis skelbė apie greitą jos žlugimą, tačiau šiandien jau pripažįstama, kad ši nuostata buvo klaidinga. Dar daugiau, dabar jau aki-vaizdu, kad reforma tęsiasi ir plečiasi, pereidama iš Rusijos Federacijos gynybos ministerijai pavaldžių pajėgų reformos į visos valstybės karinės sistemos reformą. Rusijos veiksmai panaudojant reformos metu sukurtus karinius pajėgumus Kryme ir Ukrainoje, tolesnis reformos tęsimas ir išplėtimas į kitas valstybės struktūras, jos įtaka naujo tipo karinių pajėgumų rengimui ir sampratai apie valstybės funkcionavimą karo metu rodo, kad šalies politinės vadovybės požiūris ir pasiryžimas užbaigti tai, kas pradėta išlieka ir nesimato jokių ženklų, kad pradėto darbo bus atsisakyta. Visa tai verčia pradėti galvoti, kodėl Rusija skiria milžiniškus resursus ir deda daug pastangų sukurti kokybiškus naujus tiek Rusijos Federacijos gynybos ministerijos, tiek kitus valstybės karinio funkcionavimo mechanizmus, pajėgas ir sąlygas, kad jie galėtų būtų sėkmingai panaudoti.

Įvadas. Rusijos karinė reforma tęsiasi

2008 m. spalio mėn. Rusija oficialiai paskelbė apie Rusijos Federacijos gynybos ministerijai pavaldžių ginkluotųjų pajėgų reformos pradžią. Daug kas tiek Rusijoje, tiek Vakaruose reformą laikė eiline formalia pajėgų mažinimo akcija, pasmerкта nesėkmei ir rodančia Rusijos politinės vadovybės avantiūrizmą¹. Tačiau atidžiau įvertinus, kaip šiai reformai buvo rengiamasi, kokios pastangos dėtos sėkmei užtikrinti, ir apžvelgus pirmųjų jos vykdymo metų rezultatus, paaiškėja, kad tokia nuostata yra klaidinga. Apie tai kalbėta 2011 m. studijoje² ir 2012 m. atnaujintoje jos versijoje³. Praėjusiais metais

**Ats. mjr. Daivis Petraitis* – Krašto apsaugos ministerijos Tarptautinių ryšių ir operacijų departamento direktoriaus pavaduotojas. Adresas korespondencijai: Totorių g. 25, 01121 Vilnius, tel. (8 5) 278 5237, el. paštas: petraitisd@yahoo.com.

** Šiame straipsnyje pateikti vertinimai ir mintys yra be išimčių tik autoriaus ir niekada negali būti vertinamos kaip Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos ir jos padalinių oficiali pozicija.

¹ Эдуард Воробьев, Виталий Цымбал „Привычка идти зигзагами на попятную – неистребима“, НГ-НВО, 2011 03 04.

² Daivis Petraitis, „Rusijos ginkluotųjų pajėgų reforma 2005–2015 m.“, *Lietuvos metinė strateginė apžvalga*, 20102011, t. 9, p. 159–190.

³ Daivis Petraitis, „Reorganization of the Russian Armed forces (20052015), National defense university, department of strategic and defense studies, Working papers No. 43, Helsinki, 2012.

įvyko dar daug pokyčių pamažu išryškinančių naują Rusijos karinės organizacijos veidą.

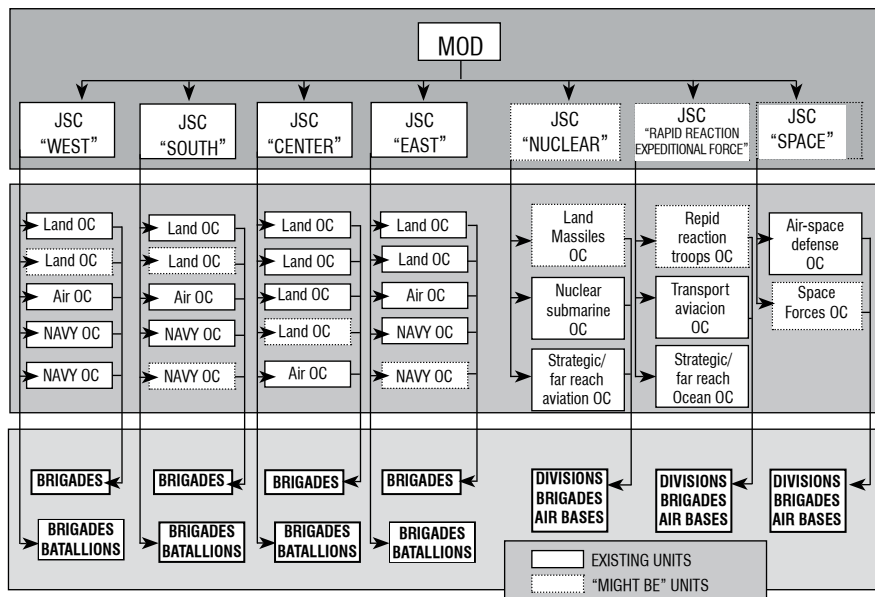
Rusijos karinė reforma ir svarbiausia jos dalis Rusijos Federacijos gynybos ministerijos ir jos pajėgų reformavimas tęsiasi ir šiandien pasiekdama kitą etapą, kuriame Gynybos ministerija ir jos pajėgos optimizuojamos ir perginkluojamos. Išskiriami šie karinės reformos etapai: pasirengimo reformai etapas 2003–2008 m.; taktinio lygmens reforma nauja brigada (2008–2010 m.); operacinio ir strateginio lygmens reforma operacinės ir jungtinės strateginės vadovybės (2010–2012 m.), valstybės karinės struktūros optimizavimas Gynybos ministerija ir kitos valstybės institucijos (2012–2015 m.). Nuo 2010 m. lygiagrečiai su organizacijos struktūros keitimu vyksta ir pajėgų perginklavimas. Pastarąjį galima suskirstyti į du etapus: 2010–2015 m intensyvus apginklavimas modernizuota ginkluotė ir 2015–2020 m. numatomas perginklavimas naujais ginklais.

Šioje studijoje bus remiamasi tik atvirais pirminiais Rusijos šaltiniais. Vakarų šaltiniais nesinaudota, nes jie arba cituoja tuos pačius Rusijos šaltinius arba pateikia išvadas, padarytas remiantis jais. Ši studija yra 2011 ir 2012 m. studijų tęsinys. Ja įvertinami paskutiniai organizacinių ir kitų Gynybos ministerijos pajėgų pakeitimai, apžvelgiamas kitų institucijų reformavimas, ginkluotės pokyčiai ir pateikiama trumpa prognozė, kas bus reformai pasibaigus.

1. Operacinių Rusijos Federacijos gynybos ministerijos pajėgų pertvarkos pabaiga

Įvertinus jau padarytus ir dabar daromus pakeitimus, akivaizdu, kad Rusijoje vykdoma karybos revoliucija (angl. *Revolution in Military Affairs*, RMA). Tokią JAV atliko praėjusios šimtmečio pabaigoje, o Kinija (beveik lygiagrečiai, o kai kur netgi aplenkdamą Rusiją) atlieka nuo dutūkstantųjų metų pradžios. Vykdydama karinę reformą Rusijos politinė-karinė vadovybė iš esmės atlieka šiai revoliucijai būtinus organizacinius-struktūrinius karinių pajėgumų pakeitimus.

Gynybos ministerijos sistemoje tai reiškia pajėgumų pertvarkymą į kariaujančius-operacinius ir juos paremiančius-institucinius pajėgumus. Pirmieji reformos etapai (2008–2012 m.) buvo skirti turimiems pajėgumams pertvarkyti. Po to prasidėjo visiškai naujų operacinių pajėgumų kūrimas, kuris vyksta ir bus baigtas apie 2015 m. Šiuo metu formuojama operacinių pajėgumų struktūra, kuri bus tokia, kaip pateikiama 1 pav.

1 pav. Rusijos operacinės pajėgos po reformos⁴

Rusija ir toliau išlieka šalimi naudojančia slapukavimą ir įvairius masuotės elementus. Atsakymų, kodėl taip elgiamasi, gali būti daug. Tai ir jos karinių tradicijų ir filosofijos ypatumai, ir nenoras atskleisti savo sėkmės anksčiau laiko arba priešingai – paslėpti nesėkmes. Vienaip ar kitaip bet apie kiekvieno naujo operacinių pajėgų bloko sukūrimą oficialiai neskelbiama, nors turimi faktai leidžia teigti, kad jis jau sukurtas. Paprastai tokio bloko atsiradimą įrodo tai, kad sukurti ir veikia ne tik konkretūs koviniai pajėgumai bet ir atitinkami štabai: operacinės vadovybės ir jungtinės strateginės vadovybės (toliau OV ir JSV). Pastarosios vadovauja ir kontroliuoja kasdienę karinių vienetų veiklą, organizuoja ir vykdo mokymus, atsako už įvairiapusį aprūpinimą ir t. t. Tokia struktūra turi savo vadovavimo ir valdymo (V2) sistemą (angl. C2), kuri sąveikauja su kitų blokų ir strateginio valdymo V2 sistemomis. Taip jau yra reformos pradžioje sukurtose visose keturiose (Rytų, Vakarų, Centro ir Pietų) jungtinėse strateginėse vadovybėse.

Pradėkime nuo strateginių branduolinių pajėgų bloko. Oficialiai apie naujos struktūros sukūrimą nepaskelbta, apsiribota tik bendrais teiginiais apie strateginės branduolinės triados ar strateginių branduolinių pajėgų atsiradimą. Tačiau jis yra. 2012 m. spalio 22 d. laikraštis „Krasnaja Zvezda“ parašė

⁴ Daisis Petraitis, „Reorganization of the Russian Armed forces (2005–2015), National defense university, department of strategic and defense studies, Working papers No. 43, Helsinki, 2012.

kad „pirmą kartą naujojoje Rusijos istorijoje, vadovaujant prezidentui, įvyko visaverčiai visų Rusijos strateginių branduolinių pajėgų mokymai. Tai reiškia, kad visos pajėgos: aviacija, strateginės paskirties raketų kariuomenė ir laivynas veikė pagal bendrą sumanymą“⁵. Tokių mokymų brigados štabas neplanuoja ir jiems nevadovauja, taigi Rusijos prezidentas vadovavo strateginiu lygmeniu naujai sukurtos JSV štabo, o jo nurodymus vykdė strateginės paskirties aviacijos, strateginės paskirties raketų ir strateginių povandeninių laivų OV. Pastarosios savo ruožtu vadovavo lėktuvams, laivams ir sausumos raketų paleidimo sistemoms. Šie mokymai buvo naujos ginkluotės struktūros patvirtinimas. Po to imtasi bloko stiprinimo. Pradėta nuo V2 pagrindą sudarančių automatizuotų ryšių ir valdymo sistemų diegimo. Štai strateginės aviacijos OV praneša, kad jai pavaldūs ir branduolinį ginklą galintys nešti Tu-160, Tu-95 ir Tu-22M3 bombonešiai bus valdomi ir nukreipiami naujai įdiegta koduota, skaitmenine ryšių ir valdymo sistema „Sparnas-A“ (rus. „Krilo-A“)⁶. Strateginės paskirties raketų OV paskelbia apie naujos, modulinės skaitmeninės automatizuotos valdymo sistemos „Kreipimasis“ (rus. „Vozvania“), valdančios iš judriųjų leidimo įrenginių ir iš šachtų leidžiamų balistinių raketų sistemas, įsigijimą⁷. JSV lygyje paskelbta apie automatizuotos „Perimetro“ (rus. „Perimetr“) sistemos, dar vadinamos mirusia ranka ir skirtos visus branduolinius ginklus paleisti automatiškai, jei nebeliktų gyvųjų⁸, atnaujinimą. Beveik neabejojama, kad kažkas panašaus vyksta ir laivyne. Pridėkime prie to daugybę pranešimų apie naujos įrangos ir technikos tiekimą daliniams ir galime drąsiai teigti, kad Rusijos operacinės strateginės branduolinės pajėgos jau atsirado.

Antrasis, oficialiai neegzistuojantis, bet šiandien jau veikiantis, yra greitojo reagavimo pajėgų blokas. Jį sudaro du komponentai – plataus profilio, aukštos parengties tiesioginio veikimo pajėgos ir jų greitą atsiradimą bet kur užsitikrinantys pajėgumai. Pastarieji jau yra. Vienas tokių yra transporto aviacija. Ko gero, pagrindine jos funkcija yra greitas tiesioginio veikimo pajėgų nugabenimas oru į bet kurią vietą. 2013 m. pradžioje jos vadu paskir-

⁵ Андрпев Д., „Триаду проверили на прочность“, Originalas: „Впервые в новейшей истории России под непосредственным руководством Президента Российской Федерации – Верховного Главнокомандующего Вооружёнными Силами РФ проведены полномасштабные учения Стратегических ядерных сил. Это значит, что вся триада – Дальняя авиация, моряки-подводники, стратегические ракетчики – действовала по единому замыслу“, Красная звезда, 2012-10-22

⁶ Михайлов А., „ВВС России переходит на SMS-управление“, Известия, Московский выпуск, 2013-06-14.

⁷ Михайлов А., „Россия создает цифровую систему управления ядерными ракетами“, Известия, 2013-06-18.

⁸ Валагин А., „Гарантированное возмездие: как работает российская система «Периметр», Российская Газета, 2014-01-22.

tas generolas majoras V. Benediktovas⁹ jau disponavo 290 skirtingų orlaivių, dislokuotų dviejose operacinei vadovybei pavaldžiose aviacijos bazėse, ir vadavietei priskirtais materialinio techninio aprūpinimo ir ryšio vienetais¹⁰. Struktūrinis pajėgų transportavimo jūromis problemos sprendimas irgi netruko atsirasti. 2013 m. kovą gynybos ministras S. Šoigu paskelbė sprendimą sukurti naują laivų, nuolat būsiančių Viduržemio jūroje, junginį¹¹. Panašu, kad jis yra pavaldus operacinei vadovybei, kuri atsakys už „jėgos projekcijos“ jūromis užtikrinimą. Gynybos ministerijos vadovybės teigimu, šiai OV pavaldžių pajėgų pagrindą sudarys desanto laivai, kurių skaičių planuojama didinti¹², Prancūzijoje įsigijami „Mistral“ klasės laivai ir paramą ugnimi ir aprūpinimą užtikrinantys laivai.

Pirmaisiais reformos metais pradėta kurti tiesioginio veikimo pajėgas, tačiau jų kūrimo istorija galėtų tapti Holivudo filmo scenarijumi. TSRS laikais egzistavo daug pajėgų, pretendavusių vadintis greitojo reagavimo ir specialiosios paskirties pajėgomis. Tai ir Vyriausiosios žvalgybos valdybos (rus. GRU) specialiosios paskirties kariai, ir jūrų pėstininkai, ir desantininkai. Visos jos tarpusavyje konkuravo, kiekviena laikė save geriausia. Reformos metu jos buvo ardomos. Dalies specialiosios paskirties brigadų išformavimas, jų pavaldumo pakeitimas, oro desanto vadovybės kaita, „valymai“ ir daug kitų priemonių davė rezultatą. Šiandien tai praeitis ir neabejojama, kad jos jau įgavo formą ir vietą naujoje operacinių pajėgų struktūroje. Dar 2012 m. pabaigoje pasirodė Generalinio štabo ir Gynybos ministerijos pareigūnų svarstymai sukurti specialiųjų pajėgų vadovybę remiantis vakarietiška patirtimi. 2013 m. pradžioje Generalinio štabo viršininkas armijos generolas V. Gerasimovas pranešė apie sprendimą sukurti vadovybę¹³, kuriai pavaldžios pajėgos bus suformuotos iš oro desanto, specialiosios paskirties ir jūrų pėstininkų. 2013 m. vasaros pradžioje ji jau buvo sukurta.¹⁴ Nuo tada galima stebėti nuolatinius bendrus šių anksčiau tarpusavyje konkuravusių pajėgų pratybas, rengimąsi ir dalyvavimą operacijose.

Kiek sunkiau sekėsi sukurti strateginio lygmens vadovybę, tačiau ir čia jau pasiekta pažanga. 2013 m. pradžioje tuometis Rusijos Federacijos oro de-

⁹ „Командующим Военно-транспортной авиацией ВВС России назначен генерал-майор Владимир Бенедиктов“, ИНТЕРФАКС-АВН, 2013-01-18.

¹⁰ Владыкин О. „Парк самолетов обновится“, ИГ-НВО, 2013-06-07.

¹¹ Воронин Н. „Совещание по проблемам ВМФ“, Красная звезда, 2013-03-11.

¹² Воронин Н. „Особое внимание - десантным кораблям“, Красная звезда, 2014-03-04.

¹³ Гаврилов Ю., „Генштаб уполномочен сообщить, Россия создает Силы специальных операций“, РГ, Федеральный выпуск, №6025, 2013-03-07.

¹⁴ Криворучек А., „Элитные войска Минобороны получают отечественную форму“, Известия, 2014-07-15.

santo kariuomenės vadas generolas pulkininkas V. Šamanovas žurnalistams sakė, kad JSV bus kuriama oro desanto kariuomenės vyriausiojo štabo pagrindu į ją įtraukiant kitų pajėgų (jūrų pėstininkų, aviacijos, laivyno) elementus. Ji vadovaus specialių operacijų, transporto aviacijos ir „žydrojo vandens“, t. y. jėgos projekcijos jūroje, operacinėms vadovybėms¹⁵. Beveik neabejotina, kad šiandien ši JSV jau sukurta. Labai tikėtina, kad 2014 m. birželio 21–27 d. Centrinėje karinėje apygardoje vykusio netikėto kovinės parengties patikrinimo metu greitojo reagavimo pajėgų blokas buvo įtrauktas į ginkluotę. Kaip ir strateginių branduolinių pajėgų atveju šių mokymų metu išbandyta ne tik JSV ir OV geba planuoti ir vykdyti nepriklausomą operaciją¹⁶, bet ir jos vadovavimo ir valdymo (V2) sistema¹⁷. Jos pagrindu tapo Oro desanto kariuomenės pajėgų V2 sistema „Andromeda D“. Mokymų metu, išskleidus „Andromedos D“ mobilius valdymo elementus, JSV vadovavo ir valdė realiai veikiančias jai priskirtas operacines vadavietes, o pastarosios savo kovinius vienetus: divizioną ir dvi brigadas¹⁸, ir atitinkamus transporto aviacijos pajėgumus. Vadavietės sugebėjo per 72 valandas suplanuoti ir įvykdyti operaciją¹⁹ rajone, nutolusiame tūkstančius kilometrų nuo vienetų dislokavimo vietų. Tradiciškai operacija buvo įvardyta kaip taikos palaikymo, nes šis terminas tampa populiarus, ir tikriausiai bus vartojamas visoms už Rusijos ribų planuojamoms operacijoms pavadinti.

Paskutinio iš operacinių pajėgų bloko – Kosmoso pajėgų kūrimas irgi jau baigiamas. Rusijos karinių oro pajėgų vadas generolas leitenantas V. Bondyrevas paskelbė, kad naujas blokas bus sukurtas iki 2016 m sausio 1 dienos.²⁰ Tiesa, dar diskutuojama dėl atskirų jo pajėgumų, tokių kaip kosminiai palydovai ar kibernetinio karo²¹ priemonės, inkorporavimo į atitinkamas struktūros dalis (pvz., kosmoso OV). Tačiau Rusijos koncernui „Almaz-Antey“, atsakingam už orokosmoso gynybos įrangos ir ginkluotės gamybą, jau įsakyta pradėti kurti naują šio bloko V2 sistemą²². Taigi galima teigti, kad Rusijos operacinių pajėgų kūrimas yra praktiškai baigtas ir bus pradėti kurti nauji Gynybos ministerijai pavaldūs pajėgumai.

¹⁵ Мухин В., „Владимир Шаманов готов к быстрому реагированию“, НГ-НВО, 2013-04-19.

¹⁶ „Шойгу доложил Путину, сколько войск можно оперативно перебросить на расстояние в три тысячи километров“, <http://www.newsru.com/>, 2014-07-02.

¹⁷ „Армии подняты по тревоге“, НГ-НВО, 2014-06-27.

¹⁸ „Мимотворческая бригада ЦВО приведена в боевую готовность“ Сайт Минобороны РФ, 2014-06-23; Гаврилов Ю., „Десант - за Урал“, Российская газета, 2014-06-23

¹⁹ Гаврилов Ю., „Сергей Шойгу подвел итоги внезапной проверки войск“, Российская Газета, 2014-06-30.

²⁰ „Воздушно-космические силы будут созданы в РФ 1 января 2016 года“, РИА Новости, 2014-07-19.

²¹ Калинин И., „Из взломщиков в генералы“, Московский комсомолец, 2013-07-08.

²² „Единую систему воздушно-космической обороны начали проектировать в РФ“, РИА Новости, 2014-07-15.

2. Institucinių Gynybos ministerijai pavaldžių pajėgų pertvarka

Šių pajėgumų kūrimas pradėtas irgi 2008 m. pradžioje, apsiribota senosios sistemos išardymu. Visi pokyčiai karinio administravimo, karinio mokymo, techninės priežiūros ir logistinio (medicina, buitinės paslaugos ir t. t.) aprūpinimo, karinių mokslinių tyrimų, ginkluotės kūrimo ir kitose srityse buvo nukreipti išformuoti, mažinti, pertvarkyti, naujoms koncepcijoms parengti. 2008-2011 m. išardžius senąsias sistemas, imtasi jas kurti naujai.

Viena iš svarbiausių sričių, kurioje vykdomas intensyvus pertvarkymas, yra karinis administravimas ir valdymas. Operacinių pajėgų administravimą, vadovavimą ir jų valdymą perdavus JSV, vyriausieji pajėgų štabai ir jų valdymo struktūros nebeteko prasmės ir imti likviduoti (pavyzdžiui, Karinių jūrų pajėgų valdymo centro perkėlimas, Generalinio štabo valdymo centro reorganizacija ir kt.). Apie tai kalbėta ankstesnėse studijose, tačiau procesas nesibaigė, jis tęsiasi. Panašu, kad po reformos buvusios pajėgų vadovybės sumenks ir nebevadovaus pajėgoms. Jos atsakys už visokeriopą pajėgų rūšies paramą ir aprūpinimą, mokslinį tiriamąjį darbą, normatyvinių dokumentų personalui, techninių ginkluotės ir įrangos reikalavimų ir t. t. rengimą. Pasikeitė ir Generalinis štabas. 2013 m. Rusijos prezidentas patvirtino naujus Generalinio štabo nuostatus, išplečiančius jo funkcijas. Anksčiau taikos metu štabas vykdė strateginį karinių pajėgų valdymą. Dabar jis vykdys strateginį visų valstybės institucijų valdymą. Tuo tikslu štabo valdymo centras palaipsniui virsta nauju dariniu – Nacionaliniu valstybės gynybos koordinavimo centru (NVGKC)²³. Procesas prasidėjo 2013 m. liepą, 2014 m. kovą centras pradėjo darbą ir galutinai perims visas strateginio valdymo funkcijas 2014 m. pabaigoje²⁴. Ne mažiau dėmesio kuriant naująją valstybės karinio V2 sistemą skiriama jos techninei daliai. Dar 2009 m. patvirtinta karinės informacinės sistemos plėtojimo strategija numato visišką sistemos atnaujinimą panaudojant skaitmenines ir optines technologijas. 2012 m. pabaigoje įranga jau buvo atnaujinta daugiau nei 500 skirtingų lygių Gynybos ministerijos sistemos valdymo punktų²⁵.

Reformos pradžioje drastiškai mažinta ir ardyta karinių specialistų ir vadų rengimo sistema reformuota ir jau atgauna buvusius mastus. Jei 2010 m. kursantai buvo beveik nepriimami, tai nuo 2013 m. sistema jau ėmė didinti

²³ Rusiškai: „Национального центра управления обороной государства (НЦУОГ)

²⁴ Никитина Е., „Павел Попов продолжает курировать создание центра управления обороной“, Известия, Московский выпуск, 2013-11-11.

²⁵ Худолеев В., „Надёжная связь – залог победы“, Красная звезда, 2012-10-19.

būsimų karininkų skaičių. Gynybos ministerijos Valstybės sekretorius armijos generolas N. Pankovas interviu nurodė, kad 2013 m. į karines mokymo įstaigas priimta daugiau nei 15 000 kursantų, dar apie du tūkstančiai klausytojų priimti į civilinių aukštųjų mokyklų karines katedras (iš viso jų yra 68). Nauja sistema bus baigta kurti 2014 rugsėjo 1 d.²⁶, todėl šiais metais priimamų kursantų skaičius dar didesnis. Kai kur jis didėja ne procentais, bet kartais. Štai faktai: Riazanės oro desanto karo mokykla šiemet priima apie 2400 kursantų vietoj 1300 (2013 m.), Tverės oro gynybos mokykla – 258 vietoj priimtų 78 (2013 m.). Syzranėje, kur buvo rengiama 1520 sraigtasparnių pilotų, šiemet grįžtama prie viso kurso kursantų skaičiaus²⁷, o oro-kosmoso bloko karinės įstaigos, šiemet priimsiančios daugiau nei du tūkstančius kursantų, irgi padvigubina jų skaičių palyginti su 2013 m.²⁸

Karinių vienetų kovinio rengimo sistema jau pradėta kurti²⁹. Jos pagrindą sudarys kiekvienoje karinėje apygardoje būsiantis kovinio rengimo centras. Pirmasis toks pradės veikti Vakarų karinėje apygardoje jau 2014 m. gruodžio mėn.³⁰ Jame vienu metu galės treniruotis visa brigada, o per metus centras bus pajėgus parengti apie 30 tūkst. karių.

Atsisakius visuotinės mobilizacijos ir pereinant prie profesionaliosios kariuomenės ir rezervo, beje, stebėtinai panašaus į JAV, formavimo koncepcijos, sparčiai kuriama nauja rezervo sistema. Teisinė bazė jau sukurta. Rusijos Dūma priėmė įstatymų pakeitimų³¹, numatančius rezervo formavimo principus ir rezervistų skaičių. Toliau sekė atitinkami Vyriausybės³² ir Gynybos ministerijos³³ dokumentai dėl rezervo veiklos organizavimo³⁴. Planuojama, kad 2013 m. sausio 1 d. įsigaliojusi nauja Gynybos ministerijos rezervo rengimo sistema užtikrins 250–300 tūkstančių pirmosios bangos rezervistų (50–60 brigadų) parengimą. Iš viso Generalinis štabas planuoja apie 800 tūkstančių rezervistų (180 brigadų) poreikį. Į jų rengimą bus įtraukiamos ir kitos ins-

²⁶ Тихонов А, „Приоритеты расставляет время“, Красная звезда, 2014-04-24.

²⁷ TV, RTR planeta, „Vesti Nedeli“, 2014-07-13, 19: 00

²⁸ Воздушно-космическая оборона РФ усиливается, сообщило Минобороны“, РИА Новости, 2014-05-03.

²⁹ Тихонов А, „Подготовка кадров: системный подход“, Красная звезда, 2013-12-06.

³⁰ „Центр боевой подготовки в Мулино должен начать функционировать в декабре 2014 года, - Сергей Шойгу“, Новое Телеграфное Агентство Приволжье, 2014-02-06.

³¹ Президент России Владимир Путин подписал федеральный закон «О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации по вопросам создания мобилизационного людского резерва», ИНТЕРФАКС-АВН, 9 января 2013.

³² Гаврилов Ю., „Солдаты на время «Ч»“, Российская газета, 2011-09-22.

³³ Куликов В., „Годен про запас“, Российская газета, 2013-08-27.

³⁴ Гаврилов Ю., „На службу -раз в месяц“, Российская газета, 2013-10-30

titucijos. Pradedanti veikti studentų rengimo rezervistais³⁵ programa turėtų užtikrinti kasmetį 100–160 tūkstančių rezervo karių parengimą. Atsinaujinusi savanoriška paramos armijai, aviacijai ir laivynui organizacija (rus. DOSAAF) rezervui kasmet parengs apie 100 tūkstančių rezervistų ir į savo veiklą vienaip ar kitaip įtrauks apie 2 mln. žmonių³⁶. Rezervo reikalus operacinėse pajėgose tvarkys kiekvienoje JSV sukurta rezervo OV, kuri atsakys už rezervo brigadų veiklą³⁷.

Neatsilieka ir kitos sritys. Praktiškai baigta kurti taikos meto dislokacijos vietose esančių pajėgų kasdienės veiklos ir aprūpinimo sistema. Jos pagrindą sudaro daugelio funkcijų perdavimas civilinėms institucijoms. Šiuo metu kuriama karinės technikos ir ginkluotės priežiūros sistema, numatanti karinio pramoninio komplekso panaudojimą visavertei ginkluotės, karinės technikos ir įrangos priežiūrai ir atkūrimui. Ji taikoma visam ginkluotės, technikos ir įrangos naudojimo ciklui³⁸. Ginkluotės, karinės technikos ir įrangos aptarnavimo priežiūros Gynybos ministerijos pajėgumais sistema irgi kuriama. Rusijos gynybos ministro pavaduotojas J. Borisovas žurnalistams sakė, kad Gynybos ministerija pasiliks tik 26 iš 133 karinės technikos ir įrangos remonto įmonių. Likusios bus perduotos kariniam pramoniniam kompleksui iškart pasirašant technikos priežiūros sutartis³⁹. Na, o už einamąją pajėgų ginkluotės, karinės technikos ir įrangos aptarnavimą ir smulkų remontą pajėgose bus atsakingi jose atkurti technikos priežiūros ir remonto padaliniai⁴⁰.

Keičiasi ir karinių arsenalų sistema. Naujoji numato standartizuoti arsenalus, kurie bus paskirstyti JVS. Naujas arsenalas turės apie 400 karių. 2014 m. pabaigoje planuojama turėti pirmus 9 tokius arsenalus, o iki 2015 m. jų skaičius išsaugys iki 15⁴¹.

Sparčiai kuriamoje atnaujintoje medicininio aprūpinimo sistemoje, jau dabar numatomos 33 tiesiogiai Gynybos ministerijai ir JSV pavaldžios ekstremalių situacijų metu dirbsiančios medicinos brigados / grupės⁴². 2013 m. pirmą kartą po ketverių metų į karinės medicinos įstaigas priimta 600 kursantų, 2014 m. planuojama priimti 400, o kai bus atidarytas naujas Medicinos fakultetas Penzoje dar 200–250 kursantų. Grįžta ir seni specialistai. Apie 150 karo

³⁵ Мухин В. „Шойгу подготовил для студентов «дорожную карту“, Независимая газета, 2014-01-16.

³⁶ „ДОСААФ подготовит армии 110 тысяч спецмаллистов“, НГ-НВО, 2011-09-29.

³⁷ Ищенко С., „Итоги-2013: тень Сердюкова терзает армию“, Свободная пресса, 2013-12-26.

³⁸ Тихонов А., „Векторы приложения сил“, Красная звезда, 2014-07-01.

³⁹ Воронин Н. „Российская армия: перевооружение“, Красная звезда, 2014- 07-03.

⁴⁰ Тихонов А., „Исправность «железных коней“, Красная звезда, 2014-07-04.

⁴¹ „Вооруженные силы РФ получат 15 новых arsenалов“, ИНТЕРФАКС-АВН, 2013-12-13.

⁴² Гаврилов Ю., „Сергей Шойгу подвел итоги внезапной проверки войск“, Российская Газета, 2014-07-30.

gydytojų jau sugrąžinti į karo tarnybą⁴³. Kartu keičiama ir kariškių kasdienės ir profilaktinės medicininės priežiūros tvarka.

3. Valstybės karinės sistemos pertvarka

Kaip matome, Gynybos misterijos sistemos pertvarkymas jau beveik baigtas. Akivaizdu, kad Rusijoje vykdoma karinė reforma yra ne žinybinė, bet valstybinė, t. y. ji apima visos valstybės karinės sistemos reformavimą. Tai buvo pastebėta jau reformos pradžioje jos iniciatoriams ir vykdytojams pažymint, kad bus reformuojama ne tik Gynybos ministerija. Nuo 2008 m. pasirodo reti pranešimai apie pakeitimus Vidaus reikalų ministerijai ar kitoms jėgos struktūroms priklausančiose pajėgose, tačiau įrodymu, kad pertvarka vyksta visos valstybės mastu, reikėtų laikyti valstybės gynybos 2013–2015 m. plano atsiradimą. Jį Rusijos prezidentas pasirašė 2013 sausio 24 d. Tai pirmasis valstybės gynybos planas naujosios Rusijos istorijoje⁴⁴. Jis numato ne tik Gynybos ministerijos pajėgų veiksmus. Į jį įtrauktos dar apie 50 (vienur minima 47, kitur 49) kitų valstybės institucijų, turinčių savo ginkluotąsias pajėgas arba atliekančių veiklą, svarbią užtikrinant valstybės funkcionavimą karo metu.

Atsakingas už plano įgyvendinimą Nacionalinis valstybės gynybos koordinavimo centras (NVGKC). Jis sujungia visus plane paminėtų skirtingų institucijų ir žinybų valdymo centrus. Be pagrindinio valdymo punkto ir aptarnaujančių padalinių, centro branduolį sudarys trys dalys, pavadintos cėlėmis. Svarbiausia iš jų aukščiausios politinės vadovybės dalis, užtikrisianti šalies prezidento ir saugumo tarybos darbą ir sprendimų perdavimą. Antroji (karinių veiksmų valdymo cėlė) koordinuos visų karinių pajėgų, tarp jų ir branduolinių, veiksmus. Trečioji (gynybos veiksmų paramos cėlė) kasdien koordinuos kitų valstybės institucijų veiksmus. Centras tai darys tiek taikos, tiek karo metu⁴⁵, o tai reiškia, kad Gynybos ministerija kasdien valdys visas šalies institucijas ir jokios papildomos mobilizacijos karo atveju neberekės. Centro valdymo ir vadovavimo čiuptuvai nusileis į Gynybos ministerijos pajėgų, kitų valstybės institucijų, atskirų karinių vienetų (brigadų) valdymo punk-

⁴³ Тихонов А., „Разговор за здравие“, Красная звезда, 2014-07-01.

⁴⁴ Генерал-полковник Владимир Зарудницкий, „На передовой управления войсками“, Красная звезда, 2013-02-19.

⁴⁵ Никитина Е., „Павел Попов продолжит курировать создания центра управления обороны“, Известия, Московский выпуск, 2013-11-11.

tus. Prireikus jis galės įsikišti ir koordinuoti bet kurį iš jų⁴⁶. Kiekviena iš celių pagrindiniame centro valdymo punkte turės atskirą valdymo grupę. Analogu NVGKC galima laikyti tik Antrojo pasaulinio karo metu Stalino sukurtą struktūrą – STAVKA, valdžiusią irgi visus. Pokario metais ji buvo panaikinta ir kasdien visuotinės koordinacijos nebuvo. Teoriškai tą turėjo daryti Generalinis štabas karo atveju turėjo mobilizuotis, persitvarkyti ir tapti kažkuo panašiu į STAVKA.

Centro vadu paskirtas generolas pulkininkas P. Popovas, prieš tai daug metų vadovavęs Rusijos ypatingųjų situacijų ministerijos valdymo punktui. Šis punktas jau daug metų koordinavo visų valstybės institucijų darbą ekstremaliomis situacijomis. Dabar generolui beliko tik perkelti punkto patirtį į aukštesnį lygį. Pats gynybos ministras įbetonavo simbolinę kapsulę centrui skirto pastato statybos aikštelėje Maskvoje.

Kaip ir JSV atvejais, „krikštą“ centras gavo mokymų metu. Tai buvo 2014 m. kovo pradžioje įvykę nacionaliniai ginkluotųjų pajėgų valdymo mokymai. Iš centro buvo vadovaujama ir strateginėms branduolinėms pajėgoms, ir atskiriems taktinio lygmens vienetams. Centras pademonstravo savo gebą leisti aukščiausiai šalies vadovybei stebėti visą V2 procesą ir prireikus įsikišti. Tai Rusijos prezidentas ir padarė iš pradžių tiesiogiai duodamas nurodymus strateginiams bombonešiams, povandeniniams laivams, pietų ir centrinės karinių apygardų artilerijos brigadoms⁴⁷ sunaikinti „priešą“. O kai viena iš liepsnosvaidžio baterijų laiku neįvykdė įsakymo iššauti, prezidentas iškart tai pamatė ir nurodė JSV vadui išsiaiškinti priežastį⁴⁸. Svarbu, kad Putinas pasikvietė kai kurių NVS šalių vadovus stebėti šių pratybų. Nors tų valstybių kariškiai pratybose nedalyvavo, tačiau įvertinant vis didėjančią šių valstybių karinę integraciją su Rusija KSSO formate, tikriausiai, jau greitai ir jų karinės pajėgos galės būti valdomos iš čia.

Jau paskelbta apie pradėtą centro operatyvinių budėtojų atranką. Jie bus rengiami Generalinio štabo akademijoje ir turės labai daug įgaliojimų. Ministro žodžiais, jie galės priimti sprendimus ir sankcionuoti pajėgų panaudojimą⁴⁹. Kad centras bus plečiamas, o jo pajėgumai tik didinami, rodo ir tai, kad kuriami vienetai atsakingi už V2 sistemos saugumą ir efektyvumą. Tai savotiškos kibernetinės pajėgos, kuriose tarnaus kompiuterių, elektroninės kovos,

⁴⁶ Тихонов А, „Центростремительное ускорение“, Красная звезда, 2014-01-20.

⁴⁷ „Президент России Владимир Путин как Верховный главнокомандующий провел плановую тренировку по управлению Вооруженными силами РФ“, ИНТЕРФАКС-АВН, 2014-05-08.

⁴⁸ Криворучек А., „Причиной отказа «Буратино» мог стать старый снаряд“, Известия, 2014-05-08.

⁴⁹ <http://warfiles.ru/show-50700-dezhurnye-centra-oborony-smogut-otdat-prikazy-ob-ispolzovanii-voysk.html>.

ryšių specialistai. Pajėgų padaliniai bus visose JSV ir OV. Naujųjų pajėgų vadas jau paskirtas⁵⁰.

4. Pajėgų perginklavimas

Kaip jau minėta, keičiant organizacijų struktūras, tuo pat metu perginkluojamos ir pajėgos. Pajėgų perginklavimas vyksta dviem etapais. Pirmasis (2010–2015 m.) orientuotas į kaip įmanoma greitesnę reformuotų pajėgų pajėgumo didinimą. Imtasi masinio ginkluotės atnaujinimo. Jis atliekamas kiekvienoje kategorijoje pasirenkant vieną ar du ginkluotės tipus, ją modernizuojant ir tiekiant daliniams. Pavyzdžiui, renkantis tanką, buvo nuspręsta naudoti T-72, modernizuojant jį iki T-72B2 ir T-72B3 tankų lygio. Tokie tankai praktiškai prilygsta naujesniems T-90A ir C⁵¹. Panašiai yra ir su šarvuotomis kovos mašinomis BTR, BMP, artilerijos sistemomis, lėktuvais MIG, SU ir t. t.. Jie sparčiai modernizuojami. Toks sprendimas leido daug pigiau ir greičiau ap rūpinti pajėgas reikiama modernizuota ginkluote. Pavyzdžiui, modernizuotų T-72, tiekiamų pajėgoms nuo 2012 m., skaičius svyruoja nuo 150 iki 300 vnt. kasmet, o Arzamaso mašinų gamykla, gaminanti BTR-82A šarvuočius, skelbiasi esanti pajėgi pagaminti apie tūkstantį mašinų per metus⁵². Kaip minėta, šis etapas baigsis apie 2015–2016 metus. Tai rodo skirtingų vadovų pareiškimai, kad nuo 2015–2016 m. bus atsisakoma modernizuotos ginkluotės ir pereinama prie naujos. Neseniai tai patvirtino ir gynybos ministro pavaduotojas J. Borisovas sakydamas, kad 2015–2016 m. bus nebegaminama apie 20 proc. dabar daliniuose esančios ginkluotės. Ji bus pakeista visiškai nauja.⁵³

Antrasis etapas turėtų prasidėti 2015–2016 m. Vienu iš pagrindinių naujos ginkluotės kūrimo principų bus unifikacija, t. y. tų pačių platformų naudojimas skirtingoms kovinėms mašinoms kurti. Žinoma, čia daug kas priklausys nuo to, kaip Rusijai seksis kurti naujos kartos modelius. Idėjų, noro ir netgi pastangų yra daug, tačiau ne viskas vyksta taip, kaip tikėtasi. Pavyzdžiui, bandant penktosios kartos naikintuvą T-50 vis iškyla problemų⁵⁴. Naujojo tanko „Armata“ prototipas turėjo pasirodyt dar 2013 metais, o 2015 m. būti įtrauktas į ginkluotę⁵⁵. Šiandien tanką „Armata“ ir toliau gaubia paslaptis. Vienur teigia-

⁵⁰ Вооруженных силах РФ созданы войска информационных операций“, ИТАР-ТАСС, 2014-05-12.

⁵¹ Тихонов А, „Один насыщенный заезд“, Красная звезда, 2014-07-16.

⁵² <http://www.youtube.com/watch?v=Zxht3z8Va3U>.

⁵³ Воронин Н, „Российская армия: перевооружение“, Красная звезда, 2014-07-03.

⁵⁴ Денисов А., „Тонка перевооружений“, Совершенно секретно, No.8/303: 2014-07-26.

⁵⁵ Владыкин О., „Танк «Армата» придет вовремя“, НГ-НВО, 2012-09-14.

ma, kad viskas eina pagal planą ir 2014 m. Gynybos ministerija nupirks pirmus 16 tankų „Armata“ lauko bandymams⁵⁶, kitur, priešingai, kad progreso nėra ir terminus teks nukelti⁵⁷.

Turima ginkluotė lemia organizacinę karinių vienetų struktūrą. 2010-2011 m. pasirodė pirmieji pranešimai apie planus keisti naujų brigadų struktūrą⁵⁸. Eksperimentai vyksta jau keleri metai ir pirmieji projektai, kaip atrodyt naujosios brigados, jau yra. Tuometis sausumos pajėgų vadas generolas pulkininkas A. Postnikovas interviu metu žurnalistams sakė, kad priklausomai nuo turimos ginkluotės, sausumos pajėgose planuojama pereiti prie trijų tipų brigadų: lengvosios, vidutinės ir sunkiosios⁵⁹. Lengvosios brigados naudos lengvas, ratines transporto priemones, tokias kaip visureigiai „Tigr“, „Skorpion“, „Volk“, ir naujai kuriamą „Taifun“ platformą. Brigados bus apginkluotos lengvais prieštankiniais, priešlėktuviniais ginklais⁶⁰. Vidutinių ir sunkiųjų brigadų ginkluotė remsis atitinkamai didesnėmis ratinėmis ir vikšrinėmis platformomis. Eksperimentinė ratinė naujojo tipo platforma pavadinta „Bumerang“. Vikšrinė platforma vidutinėms kovos mašinoms vadinsis „Kurganec“, o sunkiosioms „Armata“⁶¹.

Panaši situacija ir su kitų (oro, jūrų, priešlėktuvinės, raketų ir pan.) pajėgų ginkluote. Tiesa, skirtingai nuo sausumos ginkluotės ši ginkluotė kuriam ilgiau ir dažniausiai turi didesnę modernizavimo potencialą. Tačiau ir čia pastebima panaši tendencija, t. y. dabar prioritetas skiriamas kaip įmanoma greitesniam modernizavimui ir atnaujintos ginkluotės tiekimui pajėgoms. Tuo pat metu intensyvinamas ir pradedamas naujų tipų lėktuvų, laivų, raketų ir pan. kūrimas ir gamyba.

Į efektyvios perginklavimo proceso ir užsakymo įvykdymo kontrolės užtikrinimą įsijungė ir jau paminėtas Nacionalinis valstybės gynybos koordinavimo centras (NVGKC). Jame pradėjo organizuotivadinamos bendro ginkluotės užsakymo priėmimo į pajėgas dienos. Jų metu pats gynybos ministras priima gamyklų vadovų raportus apie įvykdytus užsakymus ir duoda įsakymus pagamintą produkciją siųsti į konkrečius dalinius.⁶² Panašu, kad ši nauja forma bus naudojama vis dažniau, kadangi, kaip jau ne kartą minėta,

⁵⁶ <http://www.rg.ru/2013/06/26/voorujenie-site.html>.

⁵⁷ “ Путилов С., „И танки наши медленны“, Новые известия, 2012-10-01.

⁵⁸ „В Сухопутных войсках РФ к 2020 г появится 47 соединений нового образца“, 2011-03-15., РИА Новости.

⁵⁹ „В Сухопутных войсках РФ появится около 50 соединений нового образца“, <http://topwar.ru/3738-v-sukhoputnykh-vojskakh-rf-poyavitsya-okolo-50-soedinenij-novogo-obrazca.html>, 2011-03-16.

⁶⁰ „Унифицированные боевые платформы“, *Military Russia.Ru*, 2012-03-25.

⁶¹ Владыкин О., “ «Армата» — это платформа для многих боевых машин “, НГ-НВО, 2013-03-15.

⁶² Тихонов А., „День, когда Россия стала сильнее“, Красная звезда, 2014-07-18.

antrajame etape naujos ginkluotės tiekimas turi tapti masiniu⁶³ tam, kad būtų pasiektas 2020 m. Gynybos ministerijos numatytas 70 procentų naujos ginkluotės pajėgose kiekis.

5. Nauja personalo politika

Vykstant reformai Rusijos Federacijos gynybos ministerija ir toliau susiduria su reformuotų pajėgų personalo surinkimo problema. Pradėkime nuo žemiausių grandžių. Anksčiau personalo surinkimo pagrindu buvusi privalomosios karo tarnybos sistema atgyveno ir nebepajėgia užtikrinti reikiamos pajėgų kokybės. Tiesa, ji ir toliau gali surinkti reikiamą karių, kurie nevaldo sudėtingos kovos technikos ar ginkluotės sistemų ir yra žemiausios grandies (šauliai, jūreiviai ir pan.), skaičių, tačiau nepajėgia užtikrinti jų motyvacijos. Šią problemą bandoma spręsti pertvarkant darbo su kariais sistemą. Kariuomenėje kuriami ir stiprėja įvairūs moralinio klimato gerinimo ir auklėjimo institutai, tokie kaip kapelionų, šauktinių tėvų komitetų, vadų pavaduotojų darbui su kariais ir t. t. Gerinamos šauktinių tarnybos sąlygos pereinant prie savitarnos stalo maitinimo, įrengiant dušų kabinas ir arbatos kambarius. Nutarta ir toliau mokėti eiliniams šauktiniams kas mėnesį padidintus apie 2 tūkst. Rb.⁶⁴ atlyginimus, o einantiems specialistų ar jaunesnių vadų pareigas 2426 tūkst. Rb.⁶⁵ kišenpinigius. Iš kitos pusės, imamas gerinti privalomosios karo tarnybos administravimą. Pirmiausia, stiprinama kova su šaukimo vengimu. Stengiamasi taip pertvarkyti teisinę sistemą, kad netarnavę jaustųsi nekomfortabiliai, t. y. jiems galiotų apribojimai įsidarbinant ir pan.⁶⁶ Siūloma šaukimus siųsti elektroninėmis priemonėmis, šauktinių registraciją pradėti jau mokyklose ir t. t. Šalia sustiprintos karinės tarnybos reklamos imamas papildomų žingsnių ją skatinti (galimybė atlikti tarnybą besimokant aukštojoje mokykloje⁶⁷, tarnauti S. Šoigu sukurtoje vadinamojoje „mokslo kuopoje“⁶⁸) ar pačiam šauktiniui pasirinkti privalomą vienų metų trukmės privalomąją karo tarnybą arba sutrumpintą dviejų metų tarnybą pagal sutartį⁶⁹.

⁶³ „Сухопутные войска начнут массовую закупку принципиально новых образцов вооружения с 2016 года - Минобороны РФ“, ИНТЕРФАКС-АВН, 2014-02-02.

⁶⁴ Владыкин О., „Новые стимулы к военной службе“, НГ-НВО, 2014-07-11.

⁶⁵ Владыкин О., „Новые стимулы к военной службе“, НГ-НВО, 2014-07-11.

⁶⁶ Гаврилов Ю., „Уклонистов от армии ждут новые трудности“, <http://www.rg.ru/2013/11/22/zakon-site.html>

⁶⁷ Никольский А., „Куда призовут студентов“, Ведомости, 2013-12-16.

⁶⁸ Потехина А., „Бой ведёт научная рота“, Красная звезда, 2014-07-18; Потехина А., „Бой ведёт научная рота“, Красная звезда, 18.07.2014.

⁶⁹ Мохов В., „Один по призыву или два по контракту“, Красная звезда, 2014-01-15.

Nors akivaizdu, kad šauktinių Rusijoje niekada nebus atsisakyta, tačiau panašu, kad reformuotos pajėgos remsis profesine tarnyba. Dėl šios priežasties numatyta ne tik padidinti profesinės karo tarnybos karių skaičių ginkluotose pajėgose 2017 m. iki 425 tūkst., bet ir pagalvota, kaip tai padaryti. 2013 m. pradžioje ginkluotosiose pajėgose buvo apie 205 tūkst. karių, tarnaujančių pagal sutartį, taigi kasmet reikia jų skaičių padidinti iki 50 tūkst. Už tai atsako naujai sukurta bendra profesinės karo tarnybos karių verbavimo sistema, apimanti specialius centrus, kurių skaičius 2013 m. pasiekė 74⁷⁰. Tuo pat metu stengiamasi didinti išmokas, gerinti profesinės karo tarnybos karių tarnybos ir gyvenimo sąlygas ir t. t.. Pavyzdžiui, patvirtintas profesinės karo tarnybos karių darbo reglamentas numato, kad kariai dirbs nuo 9:00 iki 18:00. Mokymų ar operacijų metu tai, žinoma, negalios, bet bus kompensuojama papildomu poilsiu ar kitaip vėliau. Nustatytas minimalus atlygis ne mažiau kaip 25 tūkst. rublių⁷¹. Aukščiau paminėtas savanoriškas šaukimo pakeitimas į sutartį irgi skirtas padaryti sutartį patrauklią. Tiesa, nepaisant visų pastangų, tarnyba pagal sutartį vyksta gana sunkiai, vien per 2013 m. sutartis, skirtingų šaltinių teigimu, nutraukė nuo 15⁷² iki 35 tūkst.⁷³ karių. Atsižvelgiant į tai, kad Rusijos Federacijos generalinis štabas, numatęs, kad ginkluotose pajėgose turi tarnauti beveik pusė milijono karių, tarnausiančių pagal sutartį⁷⁴, būtina ieškoti papildomų būdų sutartims propaguoti.

Galiausiai, susirūpinta ir kaip išlaikyti karininkus. Pradžioje buvo priimtas paprasčiausias sprendimas penkeriais metais pailginti leistinos tarnybos trukmę karininkams⁷⁵, taip sudarant jiems galimybę ilgiau pasilikti tarnyboje. Daugelis techninių specialybių karininkų ir karo medikų sugrąžinti į tarnybą, vėl pradėta suteikti studentams atsargos karininko laipsnį ir vėliau pasirašyti sutartį su Gynybos ministerija. Vien tokiu būdu Gynybos ministerija tikisi per artimiausius dvejus su puse metų parengti apie 10,5 tūkst. atsargos karininkų⁷⁶. Aukščiausio lygio ekspertams išlaikyti Gynybos ministerijoje atkurta Generalinių inspektorių grupė, kurioje šiuo metu yra 26 aukštesnį nei generolo pulkininko laipsnį turintys generolai ir admiralai⁷⁷. Na, ir, žinoma,

⁷⁰ Семенов Д., „Служба по контракту: законодательные аспекты“, Красная звезда, 2013-12-17.

⁷¹ Тихонов А., „Армия: модернизация продолжается“, Красная звезда, 2013-12-02.

⁷² Гаврилов Ю., „Контрактник под расчет“, Российская газета, 2013-11-11.

⁷³ Мухин В., „Каждый шестой контрактник уволился из армии в минувшем году“, Независимая газета, 2013-11-08.

⁷⁴ Литовкин В., „К 2020 году в войсках будет 500 тысяч контрактников“, Независимая газета, 2013-12-03.

⁷⁵ Семенов Д., „Служба по контракту: законодательные аспекты“, Красная звезда, 2013-12-17.

⁷⁶ Фалалеев М., „Солдат с дипломом“, РГ, Федеральный выпуск, №6434, 2014-07-22.

⁷⁷ Тихонов А., „Подготовка кадров: системный подход“, Красная звезда, 2013-12-09.

reikiamą karininkų skaičių, užtikrins padidintas priimamų asmenų į karo mokyklas skaičius.

6. Nauja ginkluotųjų pajėgų rengimo politika

Reformuota ir pamažu nauju personalu pasipildanti armija privalo nuolat treniruotis. Reformos pradžioje kovinis individualus rengimas buvo vykdomas įprastomis formomis mokymosi centruose ir kariniuose vienetuose, o kolektyvinis taktinio, operacinio ir strateginio lygmens į planus įtrauktuose karinių vienetų lauko ir štabo bei įvairiuose eksperimentiniuose mokymuose.

Gynybos ministru tapus armijos generolui S. Šoigu, kolektyvinis kovinis rengimas bus sustiprintas įsteigiant apygardų kovinio rengimo centrus, apie kuriuos jau kalbėta. Šalia to, tiek individualiai, tiek kolektyviai rengiant karius, įdiegta daug naujovių.

Pradėkime nuo to, kad S. Šoigu priėmė sprendimą net penkis kartus padidinti mokymams skirtos amunicijos normas. Dabar kariai ir ekipažai daug daugiau šaudo. Nors oficialiai skelbiama, kad tai skirta geriau parengti karius, tačiau taip tikimasi ir sumažinanti senos amunicijos atsargas. Tai liudija kartas nuo karto pasirodantys pranešimai apie šaudymų metu įvykstančius, su sena amunicija susijusius, incidentus. Padidintos degalų, tepalų ir kitos normos leidžia suintensyvinti praktinį tiek individualų, tiek kolektyvinį parengimą aviacijoje ir laivyne. Skraidymo laikas, laivų buvimo jūrose laikas ilgėja ir tikriausiai greitai pasieks Vakarų lygį.

O štai dar keletas gynybos ministro naujovių. Viena iš jų yra netikėti kovinės parengties patikrinimai, atliekami tiek OC, tiek JSV, tiek ir visos šalies mastu. Paprastai jie baigiasi vienokio ar kitokio dydžio mokymais. Šis naujas ir vakarams netikėtas karinio rengimo tipas kuo toliau, tuo dažniau naudojamas. Autoriaus duomenimis 2013 m. netikėtų patikrinimų buvo septyni, o vien per 2014 pirmąjį pusmetį jau įvyko dešimt⁷⁸. Ir nors Rusija skelbiasi informuojanti Vakarus apie tokius patikrinimus (tiesa, tik po to, kai jie prasideda), tačiau jie kelia didelį susirūpinimą. Didelio skaičiaus karių ir kovinės technikos pakėlimas aliarmu, permetimas dideliais atstumais ir perėjimas prie realių, dažnai dvipusių, lauko pratybų poligonuose tikrai neprisideda prie pasitikėjimo Rusija stiprinimo.

Pakeistos ir įprastinių mokymų organizavimo formos. Atsisakyta teorinių štabo mokymų. Dabar kiekvienis štabo mokymai vykdomi kartu su tak-

⁷⁸ Čia įskaičiuoti tik strateginiai JSV ir OV lygmens neplaniniai kovinės parengties patikrinimai.

tiniais vienetų mokymais poligonuose. Dar viena iš naujovių yra dvipusiai kariniai mokymai. Tai reiškia, kad taktiniuose ar operaciniuose mokymuose kariniai vienetai imituoja vieno su kitu kovą. Jie vyksta pagal atitinkamus scenarijus, o tarpininkai vertina karinių vienetų, junginių veiksmus persidislokuojant, organizuojant mūšį ir t. t. Vėliau viskas baigiama koviniu šaudymu poligonuose. Tokie mokymai vis dažniau tampa netikėtų kovinės parengties patikrinimų tąsa ir vyksta ne tik tarp pulkų ar brigadų, bet ir tarp armijų⁷⁹. Vienas iš paskutinių tokių mokymų mūsų pašonėje buvo 2014 m. kovo mėn. pradžioje Kaliningrade įvykę dvipusiai 36-os jūrų pėstininkų ir 79 motošaulių brigadų ir 7-o atskiro motošaulių pulko mokymai⁸⁰. Dar viena iš naujovių – mokomieji taktiniai šaudymai (rus. taktiko-ognevye-uchebnye strelby (ТОУС)). Jų metų suformuojamos taktinės kuopos, bataliono kovos grupės, šaudykloje imituojamas taikinių judėjimas pagal parengtus scenarijus ir mokomasi ne tik sunaikinti taikinius, bet ir koordinuoti atskirų ginklų ugnį ir manevrą⁸¹.

Tačiau, ko gero, visų iniciatyvų viršūne tapo karinių varžybų, siekiant sustiprinti karių individualaus pasirengimo motyvaciją, idėja. Anksčiau Rusijos kariuomenėje buvo rengiamos kasmetės individualaus karininkų profesinio pasirengimo varžybos. Motošaulių, artilerijos, žvalgybos, padalinių vadai varžybose demonstruodavo savo pasirengimo lygį. Šios varžybos ir toliau tęsiamos ir net išplečiamos į visiškai naujas sritis, tokias kaip karinė psichologija⁸².

Atsiradus kariams, tarnaujantiems pagal sutartį, tapo labai svarbu surasti būdą įvertinti jų individualų pasirengimą ir skatinti juos tobulėti. Tai prasiždėjo nuo garsiojo tankų biatlono. Atrodytų paprastos varžybos, kuriose tankų ekipažams reikia įveikti kliūčių ruožą ir sunaikinti skirtingus taikinius, greitai tapo populiarios. Daliniuose tankų ekipažai ėmė rengtis kasmečiams biatlono varždamiesi pradžioje brigadų, o vėliau OV ir JSV varžybose. Greitai ir kitos pajėgos ėmė rengti panašias varžybas. Atsirado individualaus pasirengimo varžybos aviacijoje: „Aviadarts“⁸³ ir radiolokacinių stočių ekipažų biatlono varžybos⁸⁴. Vėliau varžybas ėmė rengti jūrų pėstininkų, kurie turi „Jūros derbis“⁸⁵, ir automobilių vairuotojų biatlono⁸⁶. Imtos rengti ir karo inžinie-

⁷⁹ Гаврилов Ю., „Армия приступила к масштабным учениям“, Российская Газета, 2014-02-28.

⁸⁰ Тихонов А., „По вводным Генштаба“, Красная звезда, 2014-03-03.

⁸¹ Павлюткин В., „Гарант безопасности на Балтике“, Красная звезда, 2014-05-16.

⁸² Воронов Р., „Я не из тех, кто сидит в кабинете..“, Красная звезда, 2014-07-14.

⁸³ Пинчук А., „«Авиадартс»: наземный этап“, Красная звезда, 2014-05-21.

⁸⁴ Хайруллин Ш., „КамАЗы бездорожья не боятся“, Красная звезда, 2014-07-21.

⁸⁵ Песоцкая С., „Под Калининградом пройдет Балтийское военно-морское дерби“, <http://www.rg.ru/2014/06/30/reg-szfo/tank-anons.html>

⁸⁶ Рудык Т., „Больше биатлонов хороших и разных!“, Красная звезда, 2014-02-05.

rių⁸⁷, oro desanto ekipažų⁸⁸ varžybos. Visos šios varžybos ypatingos tuo, kad čia varžosi tankų, šarvuotų pėstininkų, ar oro desanto kovos mašinų, lėktuvų ar sraigtasparnių ekipažai, sunkvežimių vairuotojai. Visų varžybų tikslai tie patys – pademonstruoti gebėjimą išvengti sunaikinimo ir sėkmingai sunaikinti taikinius. Varžybų nugalėtojai apdovanojami ir skatinami, tad ši iniciatyva neabejotinai plėsis ir tikrai prisidės prie karių noro tobulėti.

Įdomu ir tai, kad stiprinti motyvaciją rengtis karui asmeniškai į panašias varžybas pamažu įtraukiama ir visuomenė. Nuo 2013 m. Rusija atnaujino „Pasirengęs darbui ir gynybai“ (rus. GTO) normų visuomenėje vykdymą. Po šios programos egida pradėtos rengti „Didvyrių lenktynės“ estafetės iš esmės yra sukarintas kliūčių ruožas, kuriame daug sprogimų imitacijų, purvo balų ir sienų. 2013 m. rugsėjo mėn. surengtose pirmose „Didvyrių lenktynėse“, dalyvavo apie 400 dalyvių⁸⁹, daugumą kurių vėliau, tikriausiai, papildys karių, tarnaujančių pagal sutartį, gretas.

7. Nauja Rusijos kariavimo koncepcija

Visi vykstantis keitimai dar nebaigti, tačiau aišku, kad juos sėkmingai baigus kariauti reikės kitaip. Sprendžiant ir daugelio Rusijos atsargos kariškių, karinių akademikų ir netgi dabartinių vadų pamąstymų, pasisakymų ir teorinių darbų, panašu, kad pokyčių bus daug. Apsistokime tik prie autoriaus nuomone pačių svarbiausių.

Rusija visada akcentuoja, kad branduolinis ginklas skirtas gynybai, ir bus pagrindinis pajėgumas, kuriuo ji ginsis užpuolimo atveju. Iš tiesų branduolinis komponentas tikrai yra ta reformuotų pajėgų dalis, kurią Rusija neabejotinai panaudos gynybai tuo atveju, jei kitų pajėgų neužteks arba jei reikės stabdyti prasidėjusį konfliktą. Nors kitas operacines pajėgas Rusija irgi vadina gynybinėmis, tačiau visos jos daugiau ar mažiau yra orientuotos į puolimą. Tai rodo jų veiksmų įvairių mokymų metu, o ir pastarųjų metų įvykiai Gruzijoje, Ukrainoje tai patvirtina. Tiesa yra vienas „bet“. Esminis pasikeitimas yra tai, kad karinės pajėgos bus naudojamos tik tada, jei numatyto tikslo nepasiseks pasiekti kitais, nekariniais, o švelniosios galios būdais. Tai reglamentuota strateginiuose Rusijos dokumentuose ir tai matoma jos veiksmuose. Dar daugiau, nors reformuotos ginkluotosios pajėgos bus labai pajėgios, tačiau jos neprilygs

⁸⁷ Бородин Ю., „Инженерный мастер-класс“, Красная звезда, 2014-07-04.

⁸⁸ Хвастов А., Тихонов А., „...И пляски «железных коней““, Красная звезда, 2014-07-08.

⁸⁹ <http://www.youtube.com/watch?v=lUyslJeW0cs>.

nei JAV, nei jungtinėms NATO ir galbūt ir nei Kinijos pajėgoms. Taigi, Rusija gali tikėtis sėkmingai panaudoti jas tiesiogiai tik susiklosčius atitinkamai situacijai, pvz., JAV išitraukus į karinį konfliktą Ramiojo vandenyno regione, suirus NATO ir pan. Iki tol pajėgos bus naudojamos netiesiogiai.

Geriausiais netiesioginio pajėgų panaudojimo pavyzdys yra privačių karinių kompanijų naudojimas kartu su valstybinėmis karinėmis pajėgomis. Išanalizavusi JAV, Kinijos ir Vakarų privačių sukarintų pajėgų panaudojimo partitį, Rusija ją išvystė ir pritaikė. Vienas iš pirmųjų dar 2005-2006 m. pradėjęs kalbėti apie „netradicinio karo“ taktikas kovoje prieš NATO buvo Rusijos specialiųjų pajėgų pulkininkas V. Kvačkovas. Jo idėjas išplėtojo žvalgybos atsargos generolas majoras S. Kančiukovas, daug dirbantis privačių karinių kompanijų panaudojimo Rusijos interesams srityje. Būtina paminėti, kad vadinamosios privačios apsaugos įmonės (rus. Častnoje ochrannoje predpriatija, ČOP) nėra ginkluotųjų pajėgų dalis, o privačių karinių kompanijų Rusijoje formaliai nėra, bent jau formaliai. Realiai jos jau sukurtos ir sėkmingai darbuojasi karštuosiuose pasaulio taškuose.⁹⁰ Tai leidžia ir leis panaudoti jas tada kai politinei vadovybei neparanku ar negalima naudoti oficialių karinių pajėgų. Manau, kad Putinas nemelavo sakydamas, kad Kryme, bent jau pirmose linijose, nėra reguliariosios kariuomenės. Sprendžiant iš ginkluotų žmonių veiksmų ir kitų indikatorių, ten kariavo Rusijos privačios karinės kompanijos, ką jos dabar, beje, daro ir rytų Ukrainoje⁹¹. Iš dalies tai įrodo ir skubus bandymas įteisinti jų panaudojimą. Rusijos Dūmai pateiktame įstatymo apie privačias karines kompanijas projekte kalbama apie jų panaudojimą Rusijos politiniams tikslams įgyvendinti ir netgi paslėptą pavaldumą Gynybos ministerijai⁹². Na, o Gynybos ministerija tikriausiai visada palankiai žiūrės, jei kariškiai nutars savo atostogų metu tokiose privačiose kompanijose papildomai padirbėti ar išėję į atsargą jose įsidarbinti.

Antra, jei privačių pajėgumų nepakaks, o situacija bus eskaluojama, neabejotinai bus panaudotas operacinių pajėgų greito reagavimo komponentas⁹³. Kaip jau minėjome jam skiriamas labai didelis dėmesys. Rusijos karinė vadovybė atvirai kalba, kad specialiosios pajėgos bus naudojamos dar iki oficialaus konflikto pradžios. Bent jau taip parodyta „RTR planeta“ reportaže apie specialiosios paskirties pajėgų mokymus Kaukaze 2013 m. vasarą. Neslepama, kad

⁹⁰ Канчуков С., „Частные военные компании России“, /kanchukov-sa.livejournal.com/, 2012-08-30.

⁹¹ „В предверии международного суда над «героями Майдана»: Русско-Украинской войны не будет, а бандеровцев зачистят силами ЧВК“, <http://worldcrisis.ru/crisis/1426643>.

⁹² Криворучек А., „Контроль за частными военными компаниями отдадут Минобороны“, Известия, 2014-07-07.

⁹³ Квачков В., „Вооруженные силы будущей России - Русская Армия“.

kariai veiks persirengę oponento uniformomis ir oficialiai jie nebus laikomi Rusijos kariais.

Ir tik galutiniuose konflikto etapuose, kai prireiks oficialaus dalyvavimo, į kovos laukus ateis reguliariosios pajėgos. Pradžioje tikriausiai tai vėl bus greitojo reagavimo pajėgos, besidengiančios taikos palaikymo egida. Vėliau jau prisidengdamos kitais, pavyzdžiui, rusakalbių gynimo ar pan. tikslais, į konfliktą įsijungs likusios, jungtinės JSV sausumos, oro ir jūrų pajėgos. Jų veikimo sėkmės garantu bus netikėtumas, mastas ir greitis, o rezultatus turės apsaugoti diplomatija na ir, žinoma, branduolinis šantažas arba atgrasymas. Štai tokiems scenarijams įgyvendinti ir yra skirtos reformuotos, nuolatinės parengties Rusijos Federacijos gynybos ministerijos pajėgos.

Apibendrinimas

Rusijos ginkluotųjų pajėgų reforma tęsiasi. Kaip matome, operacinių pajėgų kūrimas praktiškai jau užbaigtas ir tiek branduolinės, tiek greitojo reagavimo pajėgos sukurtos, mokymuose ir treniruotėse patikrinta jų geba veikti ir dabar pereinama prie trūkstumų pajėgumų sukūrimo ir nustatytų trūkumų šalinimo. Nors kosmoso pajėgų bloko kūrimas, atrodytų, atsilieka, tačiau teikti, kad tai reformos nesėkmė, įrodymų nėra. Panašu, kad šis blokas, kaip vienas iš sudėtingiausių, tiesiog buvo paliktas pabaigai ir bus sukurtas numatytu laiku. Vienaip ar kitaip oficialiai įvardyta 2016 m. sausio 1 d. kaip kosmoso bloko sukūrimo data gražiai užbaigia optimizuoti ir galutinai karinei sistemai sutvarkyti numatytą 2012–2015 m. periodą.

Dabar jau akivaizdu, kad, skirtingai nuo kitų valstybių, ši reforma yra visą valstybę apimanti reforma. Nors atviruose šaltiniuose apie tai daug nerašoma, tačiau vis dažniau išaiškėjantys faktai apie koordinuojamą kitų jėgos struktūrų įtraukimą į karinius mokymus rodo, kad jose irgi vyksta pertvarkos procesas. Jau aptartas Nacionalinis valstybės gynybos koordinavimo centras (NVGKC), ko gero, yra geriausias įrodymas, kad gynybos ministerija su jai pavaldžiomis pajėgomis tapo sustiprinta ne tik kitų Rusijos jėgos struktūrų, bet ir civilinių valstybinių ir net privačių komercinių ar kitų organizacijų pajėgumais.

Reorganizuotų pajėgų apginklavimo proceso skilimas į du etapus irgi akivaizdus. Turimos ginkluotės modernizavimo programų sukūrimas, modernizuotos ginkluotės kiekių didėjimas pačiose pajėgose ir intensyvus jos įsisavinimas labai padidino naujų karinių pajėgų kovinius pajėgumus. Tuo pat metu stebima ir perėjimo į naujos kartos ginkluotės sukūrimo ir masinio įdiegimo į

reformuotas karines pajėgas etapo pradžia. Sunkiai prisiskverbianti informacija apie „Armatą“ ar penktos kartos lėktuvus neleidžia susidaryti viso vaizdo apie Rusijos sėkmes ar nesėkmes, bet įrodo, kad naujos ginkluotės kūrimo procesas vyksta.

Studijoje aprašyti reformuotų pajėgų komplektavimo personalu pokyčiai irgi patvirtina tai, kad reforma vyksta ir vyksta gana sėkmingai. Faktas, kad Rusija jau perėjo prie mišriosios kariuomenės, akivaizdus, galima tik svarstyti ar šiandieninis karių, tarnaujančių pagal sutartį, ir šauktinių santykis atitinka numatytą reformos planuose. Šauktiniai vienaip ar kitaip išliks. Visgi, susirūpinimą turėtų sukelti nepasotinamas reformuotų pajėgų apetitas karininkams ir karybos specialistams. Deklaruojant reformuotas pajėgas būsiančias akivaizdžiai mažesnes nei buvo TSRS laikais (1 milijonas taikos metu ir 1,8 milijono po mobilizacijos), sunku paaiškinti, kodėl kursantų skaičius karinėse mokymo įstaigose artėja prie TSRS laikų lygio.

Pokyčiai rengiant pajėgas irgi akivaizdūs. Šalia jau buvusių, tradicinių rengimo formų atsiranda nauji elementai. Sugrąžinti netikėti kovinės parengties patikrinimai, išaugęs karinių mokymų skaičius ir mastas, naujos kovinio rengimo ir asmeninės motyvacijos skatinimo formos verčia susimąstyti, kodėl visa tai vyksta ir kam tai skirta. Vienaip ar kitaip, bet visa tai demonstruoja pasikeitusį Rusijos politinės ir karinės vadovybės požiūrį į galimą reformuotų, apginkluotų ir parengtų pajėgų panaudojimą. Nauja jame yra tai, kad ginkluota, „kieta“ jėga bus naudojama tik tada kai norimo rezultato nepasisieks pasiekti kitais būdais. Bet karinės jėgos naudojimas išlieka ir, panašu, kad sprendimo ją panaudoti priėmimo slenkstis nebus aukštas.

Nors šioje studijoje ir nekalbama, tačiau verta pastebėti, kad be pasiekimų yra trūkumų ir problemų. Vykdam reformą pasitaiko nesėkmių ir netikslumų. Net ir reformuotose pajėgose vis dar yra korupcijos, vagysčių, nestatutinių santykių ar kariškių įvykdomų nusikaltimų. Karių, tarnaujančių pagal sutartį, surinkimo planai stringa, o pasirašiusieji nutraukia sutartis, vis dar populiarus šaukimo vengimas ir t. t. Tačiau visa tai akivaizdžiai atsveria dabartinės politinės ir karinės vadovybės dedamos pastangos išspręsti šias problemas. Rusija ir toliau demonstruoja nepalaužiamą ryžtą reformą užbaigti.

Na, o teiginį, kad Rusijos ginkluotosios pajėgos jau dabar demonstruoja žymiai didesnį pajėgumą ir tapo gerai parengtos ir galinčios greitai reaguoti, pripažino net JAV Jungtinių štabų vadas generolas M. Dempsey⁹⁴. Toks Rusijos pajėgų įvertinimas reformai tik persivertus į antrą pusę; nuo 2013–2014 m.

⁹⁴ Lee Ferran, „US Military Dusts Off Decades-Old ‘Readiness’ Plans for Russia“, ABCNews, 2014-07-25.

padidintas kursantų priėmimas į karines mokyklas; sparčiais tempais vykdomas masinis perginklavimas modernizuota ginkluote; nediskutuotino tolesnis prioriteto kariniams reikalams skyrimas ir kiti indikatoriai rodo, kad jau apie 2017–2018 m. Rusija gali turėti pajėgas, kurias bus galima drąsiai panaudoti užduotims tiek šalies viduje, tiek užsienyje vykdyti. Na, o pasisekus reformą sėkmingai ir kaip planuota pabaigti apie 2020 m., Rusija tikriausiai disponuos pajėgomis beveik prilygstančiomis kitų šiandieninių pasaulio lyderių kari-
nėms pajėgoms.

Trakai, 2014 liepa